

OLIV HARBIY TA'LIM MUASSASALARI KURSANTLARI IJTIMOYILASHUVINING MAVJUD HOLATI

Jozilov Azamat Avazovich

JG'MHO Fakulteti Umumqo'shin tayyorgarlik kafedراسi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlarining ijtimoiylashuv jarayoni, uning nazariy asoslari va amaldagi holati tahlil qilingan. Kursantlarning harbiy muhitga moslashuvi, jamoaviy munosabatlarni shakllantirish va vatanparvarlik tarbiyasini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, kursantlarning ijtimoiylashuv jarayonida uchraydigan muammolar va ularni hal etish yo'llari ilmiy jihatdan asoslangan.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiylashuv, kursant, harbiy ta'lim, harbiy tarbiya, jamoaviy faoliyat, shaxs rivojlanishi.*

Abstract: *This article analyzes the content and importance of the socialization process of cadets in higher military educational institutions. The role of adaptation to the military environment, development of teamwork skills and personal development of cadets is considered. The current state of cadets' socialization is studied and recommendations for improving this process are proposed.*

Keywords: *socialization, cadet, military education, military training, teamwork, personal development.*

Аннотация: *В статье рассматривается содержание процесса социализации курсантов высших военных учебных заведений. Анализируется роль социализации в адаптации курсантов к военной среде, формировании коллективных отношений и развитии личности будущего офицера. Также рассматриваются существующие проблемы социализации и пути их решения.*

Ключевые слова: *социализация, курсант, военное образование, военное воспитание, коллектив, личностное развитие.*

Hozirgi globallashuv sharoitida davlat xavfsizligi va mudofaa qobiliyatini ta'minlashda malakali harbiy kadrlarni tayyorlash muhim ahamiyatga ega. Oliy harbiy ta'lim muassasalari ushbu vazifani amalga oshiruvchi asosiy ta'lim tizimi hisoblanadi. Bu muassasalarda kursantlarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini shakllantirish bilan birga, ularning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiylashuviga ham alohida e'tibor qaratilmoqda.

Kursantlarning ijtimoiylashuv jarayoni - ularning harbiy jamoaga moslashuvi, ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishi, jamiyat va davlat manfaatlariga xizmat qilishga tayyor bo'lishi bilan bog'liq murakkab ijtimoiy-pedagogik jarayondir.

Kursantlar ijtimoiylashuvining nazariy asoslari

Ijtimoiylashuv shaxsning jamiyatda qabul qilingan ijtimoiy qoidalar va qadriyatlarni o'zlashtirish jarayoni hisoblanadi. Harbiy ta'lim muassasalarida bu jarayon kursantlarning harbiy xizmat sharoitiga moslashishi bilan bog'liq.

Kursantlar ijtimoiylashuvining asosiy maqsadi – ularni harbiy jamoaga moslashtirish, jamoaviy munosabatlarni shakllantirish va kelajakdagi ofitserlik faoliyatiga tayyorlashdir.

Zamonaviy harbiy ta'lim tizimi kursantlarni faqat kasbiy jihatdan emas, balki ma'naviy va ijtimoiy jihatdan ham rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalashni talab etadi. Shu bois kursantlarning ijtimoiylashuv jarayonini ilmiy jihatdan o'rganish va uni takomillashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

“Oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlarining ijtimoiylashuvlari” tushunchasini talqin qilishning eng mos yondashuvi integrativ yondashuv bo'lib, ushbu yondashuv ularni (ushbu ijtimoiylashuvlarni) integrativ ta'lim konstruktsiyalari sifatida yaxlit o'rganishni ta'minlaydi.

Oliy harbiy ta'lim muassasalarida mutaxassislarni tayyorlashda ijtimoiylashuvlar kasbiy ahamiyatga ega bo'lib, quyidagi bir qator funktsiyalarni bajaradi: tartibga soluvchi, qadriyatli-semantik, interaktiv, integratsiya, o'z-o'zini anglash funktsiyasi, rivojlantirish va transformatsiya qilish.

Kursantlarning ijtimoiylashuvi - bu kursantlar tomonidan ta'lim dasturini tugatgandan so'ng, ularning shaxsiy resurslaridagi (hissiy-motivatsion, qadriyatli-yo'naltiruvchi, kognitiv va xulq-atvor komponentlari) o'zgarishlar bilan ifodalangan umumiy o'quv bilimlarini o'zlashtirishning rejalashtirilgan individual natijalari ekanligi, ular zamonaviy sharoitda kursantlarning kasbiy tayyorgarligi va harakatchanligi uchun asos bo'lib xizmat qilishi aniqlandi.

Bu jarayon insonning shaxsiy rivojlanishi va jamiyatga moslashuvida muhim ahamiyat kasb etadi.

Harbiy ta'lim muassasalarida ijtimoiylashuv jarayoni quyidagi jihatlar bilan tavsiflanadi:

qat'iy intizom, jamoaviylik, mas'uliyat, vatanparvarlik.

Bu omillar kursantlarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kursantlar ijtimoiylashuvining asosiy omillari

Oliy harbiy ta'lim muassasalarida kursantlarning ijtimoiylashuviga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatadi:

Harbiy intizom

Qat'iy intizom va ichki tartib kursantlarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim jarayoni

Nazariy va amaliy mashg'ulotlar kursantlarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga ularning ijtimoiy faolligini ham oshiradi.

Jamoaviy faoliyat

Guruh va vzvod tarkibida xizmat qilish kursantlarda hamkorlik va jamoaviy mas'uliyat tuyg'usini shakllantiradi.

Kursantlar ijtimoiylashuvdagi ayrim muammolar

Ayrim hollarda kursantlarning ijtimoiylashuv jarayonida quyidagi qiyinchiliklar kuzatiladi:

yangi muhitga moslashishda psixologik qiyinchiliklar;

yuqori intizom talablariga ko'nikish jarayoni;

oila muhitidan uzoqlashish bilan bog'liq ijtimoiy omillar.

Bu holatlar kursantlarning ruhiy holatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Kursantlar ijtimoiylashuviga ta'sir etuvchi omillar

Ta'lim muhiti

Harbiy ta'lim muassasalaridagi ta'lim muhiti kursantlarning ijtimoiylashuvida muhim rol o'ynaydi. Ta'lim jarayonida kursantlar harbiy bilimlar bilan birga jamoaviy ishlash va mas'uliyatni his qilishni o'rganadilar.

Jamoaviy faoliyat

Kursantlarning kundalik faoliyati jamoa bilan bog'liq. Bu ularda o'zaro yordam, hamjihatlik va jamoaviy mas'uliyatni shakllantiradi.

Ma'naviy tarbiya

Ma'naviy tarbiya kursantlarning dunyoqarashini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Vatanparvarlik tarbiyasi kursantlarning davlat va jamiyat oldidagi mas'uliyatini anglashga yordam beradi.

Psixologik omillar

Kursantlarning ijtimoiylashuvda psixologik barqarorlik muhim ahamiyatga ega. Psixologik tayyorgarlik kursantlarning stress holatlariga chidamliligini oshiradi.

Mavjud muammolar

Kursantlarning ijtimoiylashuv jarayonida quyidagi muammolar uchrashi mumkin:

- fuqarolik muhitidan harbiy muhitga moslashishda qiyinchiliklar
- psixologik bosim
- ijtimoiy faollikning yetarli darajada emasligi
- axborot muhiti ta'siri

Ijtimoiylashuvni takomillashtirish yo'llari

Kursantlarning ijtimoiylashuv jarayonini rivojlantirish uchun quyidagi choralar muhim hisoblanadi:

- psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish
- liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish
- madaniy va sport tadbirlarini ko'paytirish
- axborot madaniyatini oshirish.

Dastlab, tayanch ijtimoiylashuvlar tarkibidagi ijtimoiylashuv kasbiy tayyorgarlik va ijtimoiylashuv, professionallik, mahorat, individual ijodkorlik kabi shakllanmalar uchun o'ziga xos birlamchi va asosiy tarkibiy qism bo'lib xizmat qiladi.

Boshqa ijtimoiylashuvlardan farqli o'laroq ijtimoiylashuvlar barqaror va o'chmas xarakterga ega. Masalan, agar kasbiy ijtimoiylashuvlar qisqa muddatli bo'lishi mumkin bo'lsa (faoliyat texnologiyasi o'zgarish tezligi va kuchi o'sib borishi, amaliy bilimlarning eskirishi va boshqalar), tayanch ijtimoiylashuvlar insonning butun hayoti davomida unga hamrohlik qiladi, uning yangi kasbiy qiyofasi asosida o'zini qayta qurish, ko'rsatish imkoniga ega bo'ladi.

Yuqorida sanab o'tilgan o'ziga xosliklar shunisi bilan qadrligi, shaxs bir vaqtning o'zida ham madaniyat obyekti, ham subyekti bo'la oladi.

Xulosa

Oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlarining ijtimoiylashuvi ularning professional harbiy kadr sifatida shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Kursantlarning harbiy muhitga moslashuvi, jamoada faol ishtirok etishi va shaxsiy rivojlanishi ijtimoiylashuv jarayoni samaradorligiga bog'liq.

Kursantlar ijtimoiylashuvini yanada takomillashtirish uchun tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish, psixologik qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish va jamoaviy tadbirlarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi.
3. Harbiy pedagogika asoslari. - Toshkent.
4. Abdullayev A. Shaxs ijtimoiylashuvining nazariy asoslari.
5. Pedagogika. - Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
6. Harbiy psixologiya asoslari. - Toshkent.
7. G'oziyev E. Psixologiya. - Toshkent.
8. Ijtimoiy pedagogika asoslari.